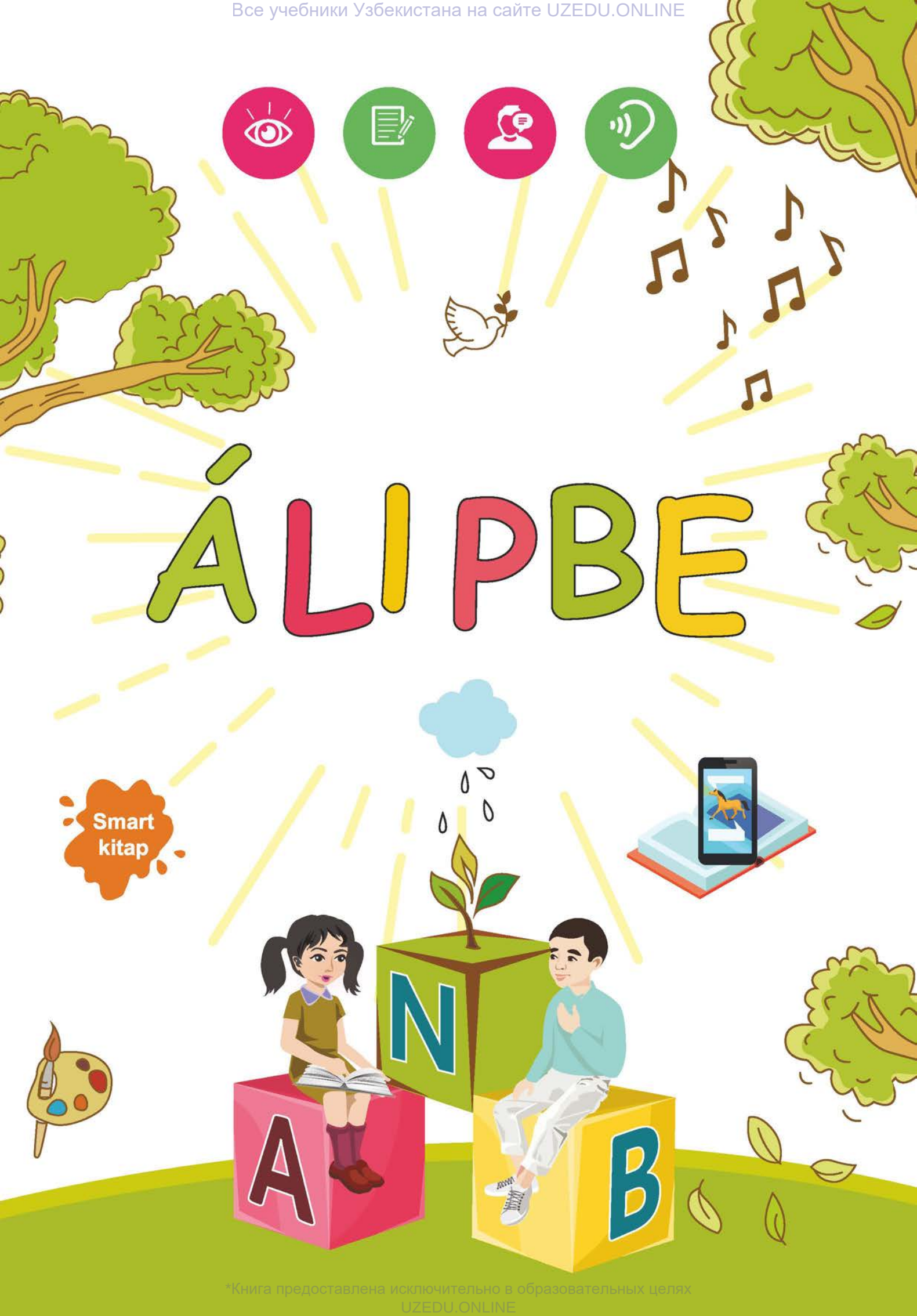

**SH. ABDINAZIMOV, J.USPANOVA,
X.ABDIJABBAROVA**

ÁLIPBE

1-KLASS USHÍN SABAQLÍQ

Qaraqalpaqstan Respublikası Xalıq bilimlendiriw
ministrliği tárepinen usınıs etilgen

TASHKENT—2021

UOK 37.016:81-028.31
811.512.121
KBK 74.268.3
81.2(5Узб-6Кав)
A16

Sh. Abdinazimov, J. Uspanova, X. Abdijabbarova.

Álipbe. 1-klass. (Tekst): sabaqlıq / Sh. N. Abdinazimov, J. K. Uspanova, X. A. Abdijabbarova.
– Tashkent: Respublikalıq bilimlendiriw orayı, 2021. – 88 b.

Pikir bildiriwshiler:

Abdikarimova Gúlayım - QR XBM janındaǵı Bilimlendiriw orayı metodisti

Tileuova Miyrigúl - Nókis qalası, 27-sanlı mekteptiń joqarı kategoriyalı baslawısh klass muǵallımı

Saxieva Nurjamal - Nókis qalası, 24-sanlı mekteptiń 1-kategoriyalı muǵallımı

Shártli belgiler:

— Muǵallım menen oqır.

— Sóz oyını.

— Yadlap al!

— Oylan!

— Súwret penen isles.

— Ketekshelerdi toltır.

— Sabaq tamamlandı.

DIQQAT!

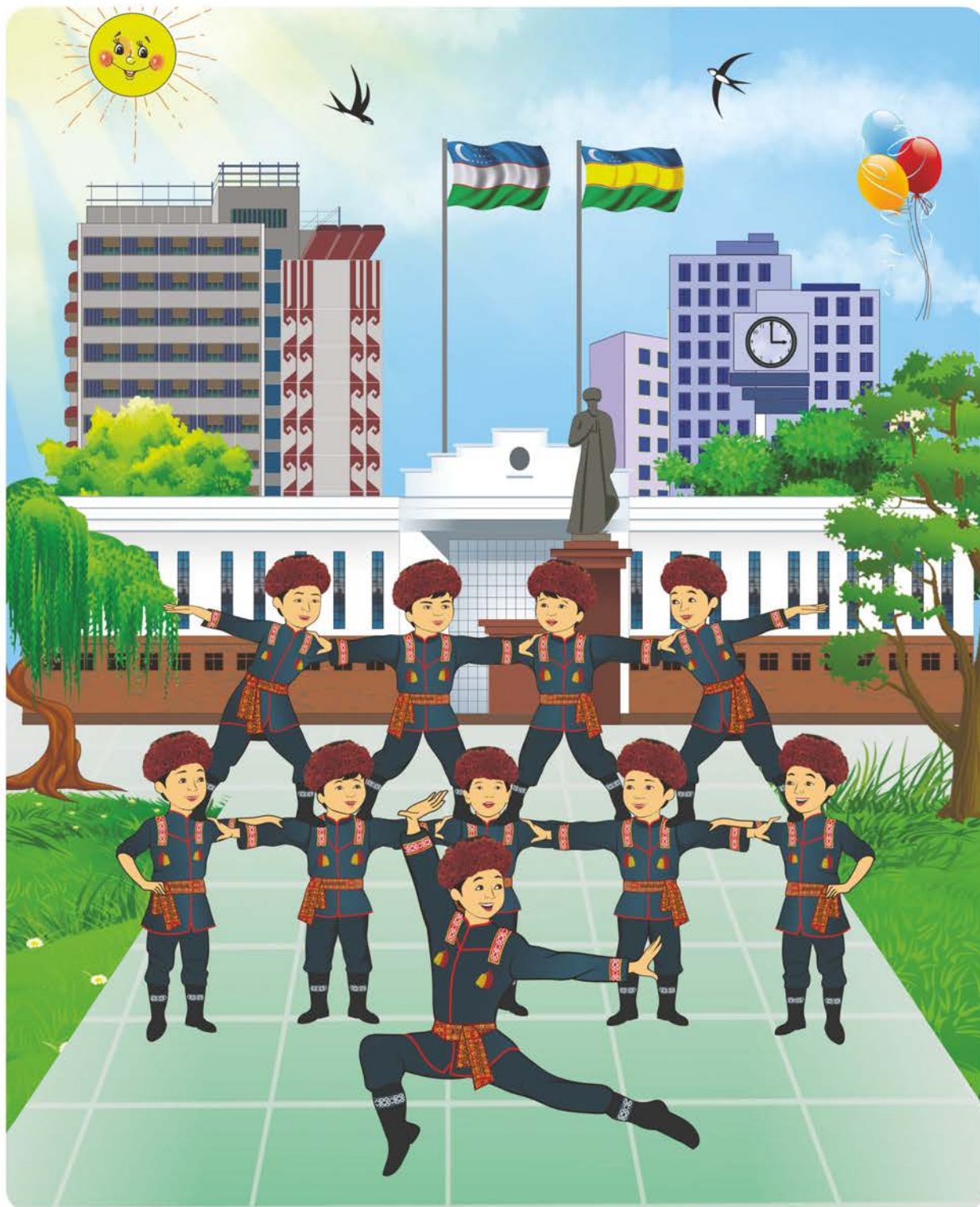

Darslikni to'ldiruvchi raqamli tashkil etuvchilarga o'tish uchun **QR kod** yoki **vab saytdan** foydalaning.

dr.rtm.uz

Respublikalıq maqsetli kitap qorı qarjıları esabınan basıp shıǵarıldı.

1-SENTYABR – ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍNÍN ĠÁREZSIZLIGI KÚNI.

2-SENTYABR — BILIMLER KÚNI.

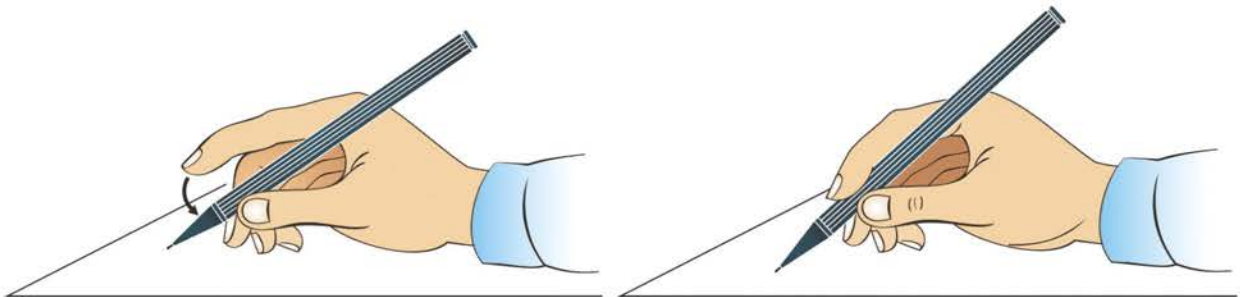

ALTÍN QAĞÍYDA.

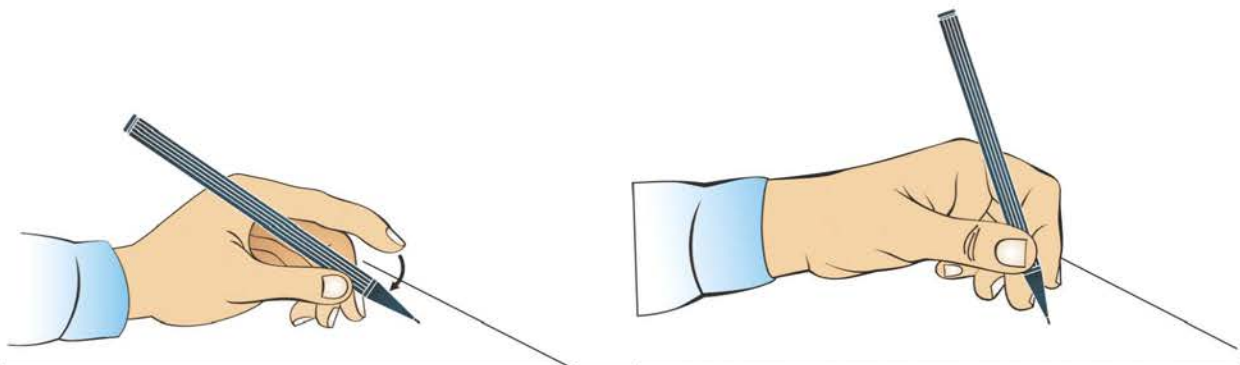
Partada duris otir!

Oń qol menen duris jazıwdı úyren!

Shep qol menen duris jazıwdı úyren!

MEKTEPTE ÓZIN TUTÍW QAĞÍYDASÍ.

Sorawırn bar bolsa,
Juwabırn taq tursa,
Qolırdı tez kóter,
Muğallım túsiner!

Sabaqtın waqtında,
Telefon oynama,
Burılma artıña,
Alańlap ján-jaqqa!

Qońıraw qaqqannan,
Asıǵıp, juwırma.
Ustazǵa qulaq sal,
Sırtqa shıq, samalla!

Tártipli, úlgili,
Hámmege belgili,
Oqıwshı bol, balam!
Jaqsı júr, hár kúni!

(Jumaniyaz Óteniyazov)

ÚLKEMIZDE GÚZ.

MENIŇ SHAŇARAĞÍM.

Atam ózi jalǵız eken,
Apam menen bolǵan ekew,
Aǵam menen bolıp úshew,
Anam kelip bolǵan tórtew.

Men tuwılıp boldıq besew,
Egiz úkem menen jetew,
Bolıp úlken shańaraq,
Jasaymız biz dos, inaq.

(Shiyrin Atamuratova)

TUWISQANLIQ QATNASIQLAR.

Úyde atam, kempir apam,
Tađı apam menen ađam.
Ađamnıń bir inisi bar,
«Ájađa» dep aytsam bolar.

Al, ađamnıń qarındası,
«Ájapam» ol qara qaslı.
Bir inim bar mennen basqa,
Jeti adambız shańaraqta.

Bar meniń de dayı atam,
Tağı - dayı kempir apam.
Ul-qızların «dayım» deymen,
Házil sózge qayım deymen.

Dayı ájapamnıń perzentleri,
«Bóle» bolar mađan bári.
Kimler meni «dayı» deydi,
Kim «jiyen» der? Kim bileđi?

(Jumaniyaz Óteniyazov)

Aa

[illegible]

Nn

na	an
nan	a-na

Ana nan _____.

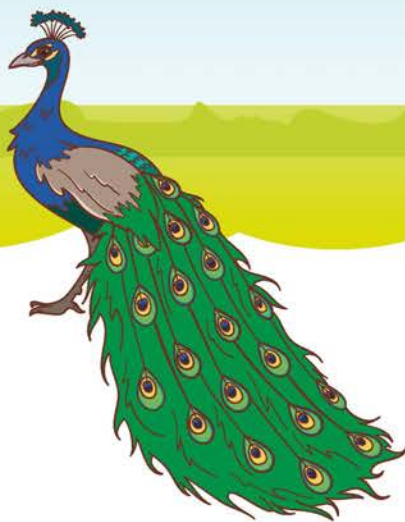
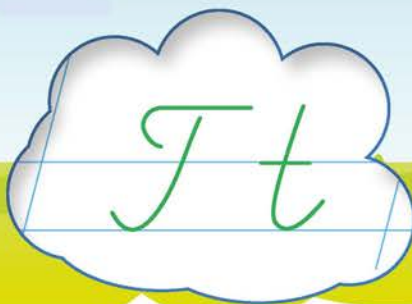

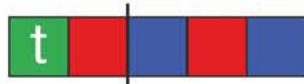
Nanniń usađi da - nan.

[illegible]

Tt

at	ta
a-ta	tat ta-na

Nálim ósse báhárde,
Kewlim meniń xosh bolar,
Búblúbl sayrap sáhárde,
Shaqasına qus qonar.

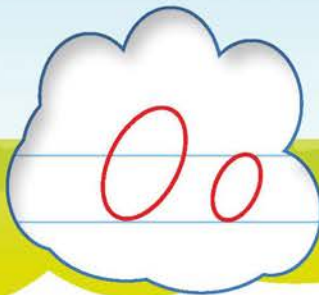
Náldi tikseń bileseń,
Shaqa jayıp qalıńlar,
Ósiriwdi qáleseń,
Nál beremen, alıńlar!

(Xalmurat Saparov)

Dawisli	Juwan	a					Dawissiz	Únli									n			
	Jiñishke							Únsiz				t								

Oo

on

on

ton

ton-na

no

ot

o-ta

no-ta

10

Ww

aw	wa
a-wa	wa-tan
taw	

Ana-Watan

Dawisli	Juwan	a	o				Dawissiz	Únli									n			w
	Jiñishke							Únsiz				t								

Ll

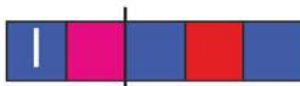
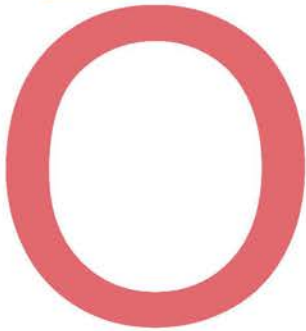

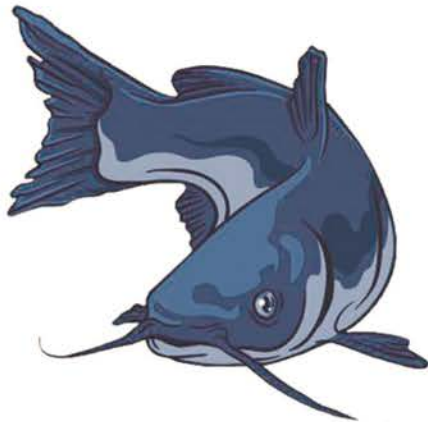
la
al

al
tal

a-la
la-la

ol
nol

Lala, nan al.

?

Ol..?

Dawislí	Juwan	a	o					Dawssiz	Únli								l	n			w
	Jińishke								Únsiz					t							

Bb

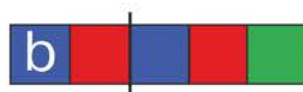

ab
ba
bo

baw
ball
bol

baw-la
bal-ta
ba-la

ba-ba
ta-ba
A-bat

Qq

qa
aq
qo
oq

qal
qol
qaq

aq
aqila
aq-law

qa-la
oq-la
oq-law

qa > ta baq

qa > laq
ta

Nan ta-baq al. Aq ta-baq-tan al.

Dawisli	Juwan	a	o			Dawissiz	Únli	b						l	n		w
	Jiñishke						Únsiz				q	t					

Rr

ar
or
ra
ro

bar
qar
tar
tor

ta-ra
ta-raq
o-raq
to-raq

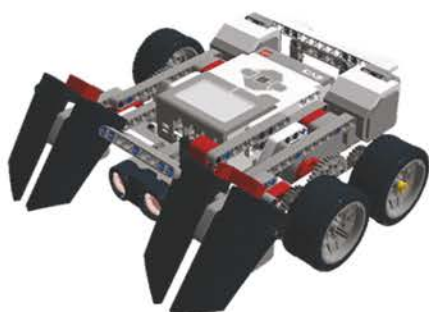
qa-ra
qo-ra
bo-ran
ro-bot

A-ral
A-nar
O-ral
O-tar

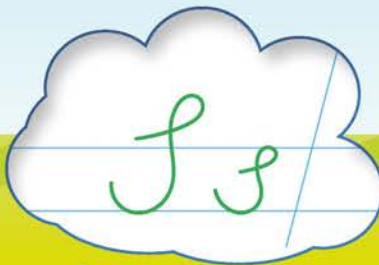
A-ral, o-raq al. O-ral, tort al.
O-tar, ro-bot bol. Ba-la-lar, ro-bot-qa qa-
ra.

Dawisli	Juwan	a	o				Dawissiz	Únli	b						l	n	r	w
	Jiñishke							Únsiz				q	t					

Ss

as
sa
os
so

as
bas
qas
qos

sa-at
sa-na
so-na
so-ra

tas
ta-sa
tas-laq
as-qa-baq

8

Sa-ra, as-qa-baq al. As-qa-baq-tan aw-qat
as. As-qar, sa-na. A-san-nan sa-baq so-ra.

Dawisli	Juwan	a	o				Dawissiz	Únli	b						l	n	r	w
	Jińishke							Únsiz		q	t	s						

in	it	il	iw	iq	ir	is
ni	ti	li	wi	qi	ri	si

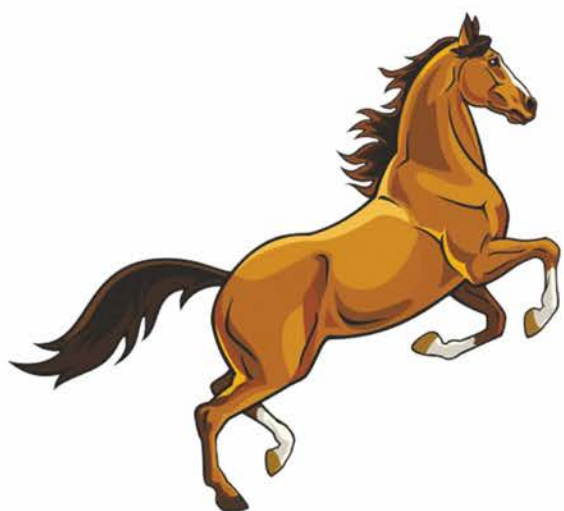
i-laq	a-qil	ba-liq	Al-tin
i-las	a-lis	qa-riq	Í-ris
i-siq	a-wil	qa-tiq	Íq-las

I
 laq
 las
 siq

Al-tin, aw-qat as. Aw-qat-ti ta-baq-qa
sal. Qa-tiq qos. Al-ti qa-siq al.

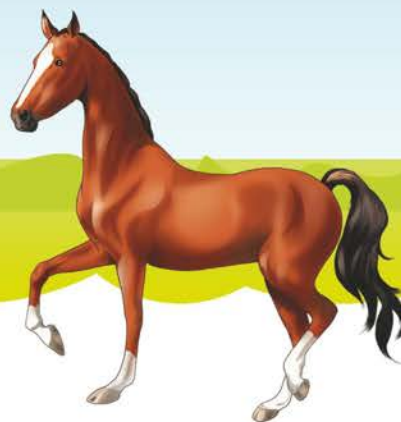

A-qil, a-saw at-qa ot
sal.

Dawisli	Juwan	a	o	i	Dawissiz	Únli	b							l	n	r	w
	Jińishke					Únsiz			q	t	s						

Yy

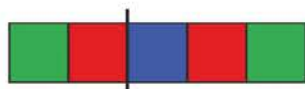
ya | yo | yi | ay | oy | iy

bay
tay
qoy
toy

ay-na
oy-na
a-yiw
qa-yiq

bay-raq
bay-la
say-la
say-ra

Ya-qip
Ayt-bay
Ay-sa-ra
Bal-ta-bay

Taqiyatas rayoni.

Ta-qı-ya-tas – bay ra-yon. Ya-qıp, Ayt-bay
ta-qı-ya-tas-lı. O-lar – a-qıl-lı ba-la-lar.
Ay-sa-ra, Ta-qı-ya-tas-qa bar.

A	Q	I	W	S
Y	O	L	A	Q
N	Y	A	S	I
A	S	Q	S	T
Y	A	Q	Í	P

Ayiw, ayna, ~~qoy~~, ilaq, waqıt, Yaqıp.

Dawisli	Juwan	a	o	i	Dawissiz	Únli	b				y	l	n	r	w
	Jińishke					Únsiz			q	t	s				

Mm

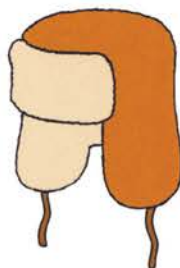
ma | mo | mi | om | im

mal
mol
mart
mort

ma-qal
ma-saq
qar-ma
sal-ma

mi-sal
ta-mir
qa-mir
ta-maq

A-man
Ma-rat
Ma-man
Ma-mit

Moynaq rayoni.

Aral – Moy-naq-ta. Moy-naq-ta ba-liq mol. Ma-man, ba-liq aw-la. Apa, ba-liq-tan qar-ma ta-yar-la.

Aral qayaqta?
Moynaqqa qalay baramiz?
Qarma – ... ?

Dawisli	Juwan	a	o	i	Dawissiz	Únli	b				y	l	m	n	r	w
	Jińishke					Únsiz		q	t	s						

Dd

ad | da | do | di | id

dos
dos-liq
da-la
da-na

a-dam
a-dim
al-di
da-wis

da-na-liq
da-la-da
qa-rin-das
qi-di-riw

Ay-dos
Ay-da-na
Da-wit
Qi-dir-bay

«DARSAN» AWÍLÍ.

A-naw – «Dar-san» a-wi-li. A-tam sol a-wil-dan.
Atı – Qı-dır-bay. Ol – da-na, qa-rıw-li a-dam. Bı-yıl
mol da-qıl al-dı. On al-tı qal-ta al-ma sat-tı.

«Darsan» awılı qayaqta?
Atam qanday adam?

Dawisli	Juwan	a	o	i	Dawissiz	Únli	b		d	y	l	m	n	r	w
	Jińishke					Únsiz			q	t	s				

Uu

un
nu

ut
tu

uq
qu

ur
ru

us
su

um
mu

un

tur

bul

bult

u-ya

u-liw

ul-ta-raq

qur-ba-qa

Sul-tan

Qu-ral-bay

Ul-bo-sin

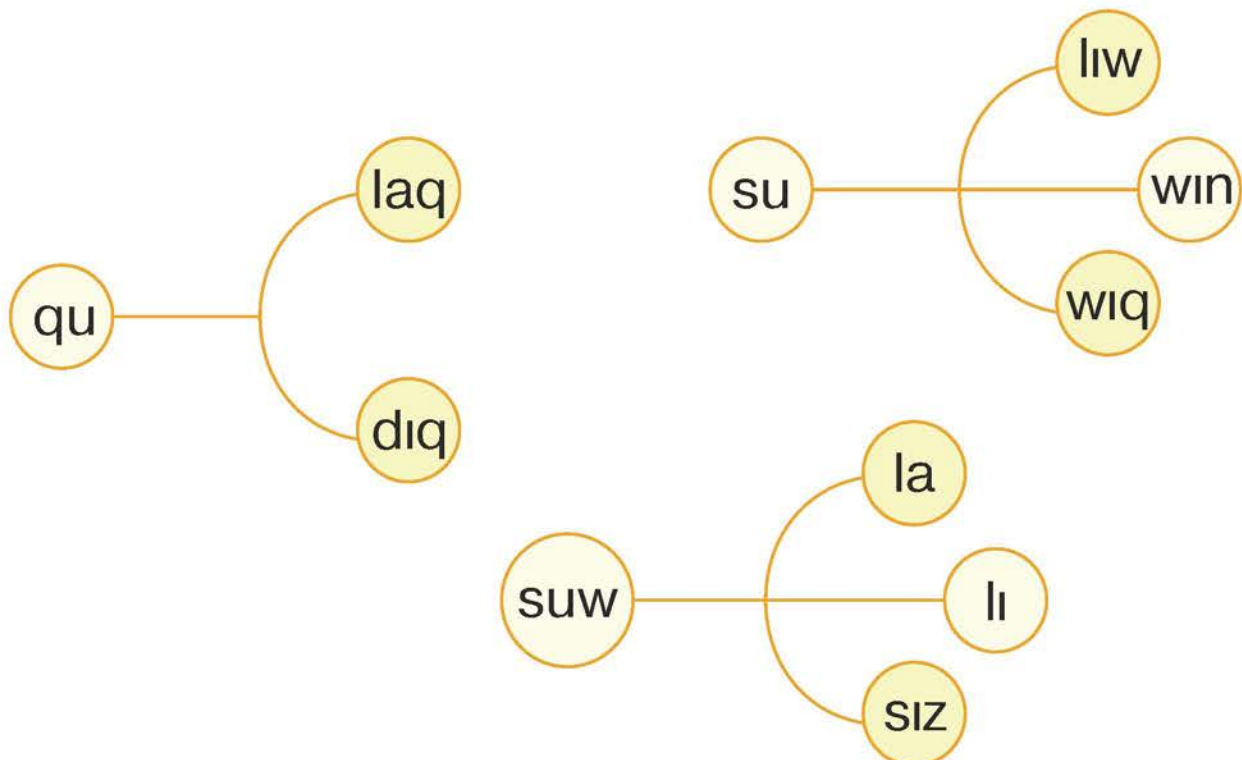
Tur-si-nay

Qurbanbay usta.

Bu-lar – us-ta-lar. Qur-ban-bay us-ta ba-la-sin
qa-si-na al-di. Ba-la-si us-ta bol-di. Ol qus-qa u-ya
soq-ti. U-ya su-liw boldi. Qur-ban-bay qu-wan-di.

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b		d		y	l	m	n	r	w
	Jińishke						Únsiz			q	t	s					

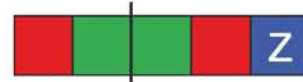
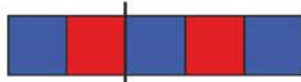
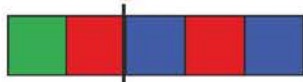

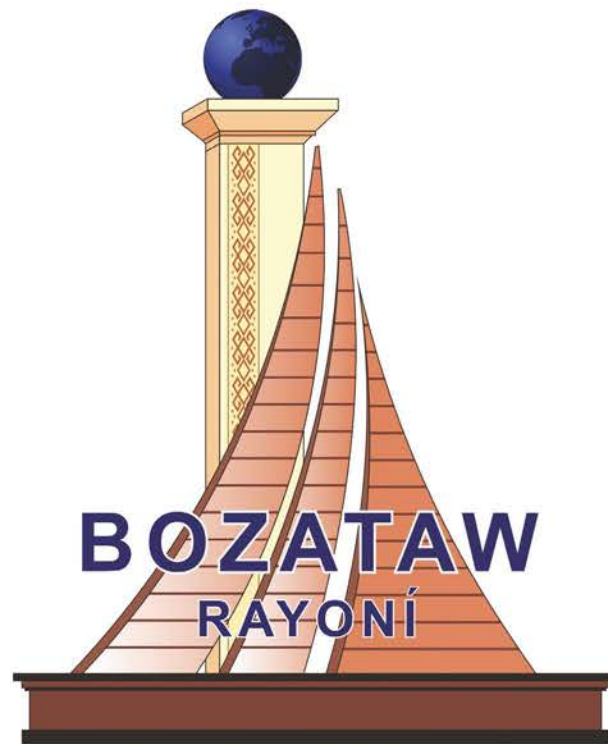
Zz

az	oz	iz	uz
za	zo	zi	zu

az	a-ziq	ba-zar	A-zat
saz	aw-qat	bu-zaw	Za-yir
soz	sa-zan	as-qa-zan	A-za-da
qaz	qo-raz	bir-qa-zan	A-za-mat

Bozataw rayoni.

Bul – Bo-za-taw ra-yo-ni. Ol qay-ta qu-ril-di.
Ra-yon-da zor bay-ram bol-di. Za-yir qo-siq
ayt-ti. A-za-da a-yaq o-yin oy-na-di.

Bozataw qayaqta?
Ol qanday rayon?

duz la
li
siz

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b		d	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke						Únsiz			q	t	s					

Ўў

ŭa

ŭo

ŭı

aŭ

oŭ

ıŭ

ŭaz

baŭ

ŭar-rı

ŭar-ŭa

ŭar-bız

al-ŭıs

qa-ŭaz

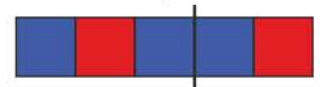
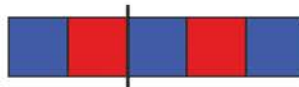
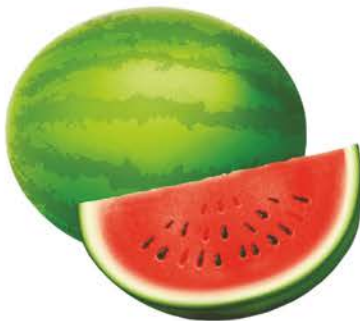
da-ŭa-za

Baŭ-da

Sır-ŭa

Ŭay-rat

Ŭay-bul-la

Bazarda.

Bul – za-ǵa-ra. Ol – to-
yım-lı, ma-za-lı. O-ǵan qa-
baq qo-sa-dı. Baǵ-da za-
ǵa-ra sa-ta-dı.

Bul - ǵo-za. Sa-ǵıy
al-tı qal-ta ǵo-za sat-tı.
Ǵay-rat a-ǵa-sı-na ǵo-za
al-dı.

a
 ↗ ǵa
 → ǵıs
 ↘ ǵız

ǵar
 ↗ rı
 → bız
 ↘ ǵa

ta
 ↗ ǵa
 → ǵam
 ↘ ǵıw

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b		ǵ	d	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke						Únsiz			q	t	s						

Ee

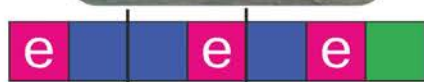
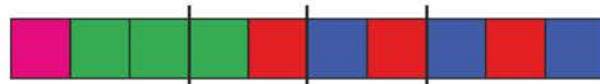
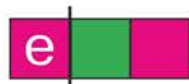

en	et	el	er	es	ez
ne	te	le	be	se	de

bes	men	ert-le	E-sen
ter	sen	se-bet	Er-na-zar
tez	dem	de-ne	Es-na-zar

2

Ernazar batir.

Bul – Er-na-zar ba-tir. Wa-ta-nin qor-ğa-ğan a-za-mat. A-na-si Qu-mar a-na-liq ta a-qil-li bol-ğan. U-sin-day el a-za-mat-ları me-nen maq-ta-na-mız!

Men de Er-na-zar a-ğam-day ba-tir bo-la-man. A-na-Wa-ta-nim-di qor-ğay-man.

Ernazar qanday adam?
Anasi kim bolgan?

es < le
ne
te

e < lat
den
rik

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	d	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke				e		Únsiz		q	t	s						

Pp

ap
pa

pu
po

ip
pi

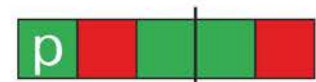
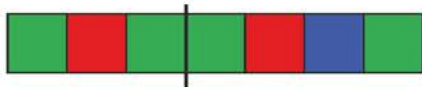
ep
pe

pal
por
pul
puw

al-pis
paq-sa
pap-ka
par-ta

pas-port
pa-la-pan
pu-qa-ra
per-zent

Pat-pa
Per-de
Po-lat
Za-ǵiy-pa

Palwan bala.

A-tam – Sa-pa-laq pal-wan. Ol qa-rıw-li a-dam bol-ğan. Men de sport-qa qat-nay-man. A-tam-day a-taq-li pal-wan bo-la-man. A-ta-a-nam ma-ğan «pal-wan ba-la» dep at qoy-di.

Palwan qanday bolıwı lazım?
Siz qaysı sportqa qızıǵasız?

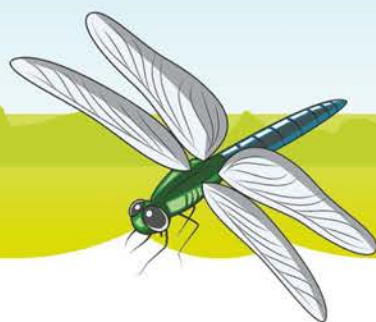

P	O	R	S	Í	Q
A	P	A	R	T	A
L	Q	A	P	S	W
W	A	N	Í	A	P

~~Palwan~~, porsıq, parta, qapı, sap.

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b			g	d		z	y	l	m	n		r	w
	Jińishke						e	Únsiz	p			q	t		s						

il	in	it	ir	is	di
li	ni	ti	ri	si	bi

iyt	iy-ne	diy-qan	Iz-zet
tis	pil-le	i-lim	Is-lam
til	li-mon	i-lim-paz	I-di-ris
iz	di-ze	i-ma-rat	I-na-bat

Internette.

In-ter-net-ten bar-liq mağ-liw-mat-lar-dı a-lıw-ğa bo-ladı.

I-di-ris on-nan er-tek ki-tap al-dı. Is-lam in-ter-net ar-qa-lı sırt el-de o-qıy-dı. Ziy-nep pe-nen I-na-bat in-ter-net ar-qa-lı bay-la-nı-sa-dı.

Internetten qanday mağlıwmat alamız?

Paydası hám zıyanı qanday?

Siz internetten qalay paydalanasız?

miy < we
ras

bi < let
lim

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	d	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke				i	e	Únsiz	p	q	t	s						

Kk

ka
ku

ke
ek

ki
ik

kel
kir
kir-pi
kir-pik

bi-lek
ti-ken
kep-ter
ket-pen

e-lektr
kas-sir
ka-me-ra
ka-pus-ta

Ka-mal
Ka-mi-la
Kaz-bek
Bek-mu-rat

Demalista.

De-ma-lis. Ka-mal, Kaz-bek er-te tur-di. Ka-nal-ğa bar-di. Qa-yiq-qa min-di. Kaz-bek be-ki-re us-la-di. Ka-mal sa-zan tut-ti. De-ma-lis zor bol-di.

Balalar qayaqqa bardı?
Olar ne isledi?
Demalis qalay boldı?

ke < { pek, tek, sek }

kep < { ter, kir, ser }

e < { sik, tik, rik }

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	d	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke				i	e	Únsiz	p	k	q	t	s					

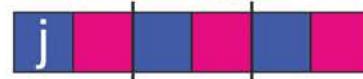
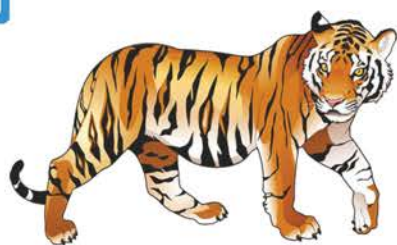

Jj

ja	jo	je
aj	ju	ji

jay	jaq-si	ja-pi-raq	Ja-mal
jaz	jul-diz	jar-ğa-nat	Jol-das
joq	juw-san	jol-ba-ris	Ji-ğa
jol	jum-baq	jo-qa-ri	Ju-par

Jayna, jasna Ana-Watanim!

Biz Qa-ra-qal-paq-stan-da ja-say-miz. Res-pub-li-ka-da su-llw i-ma-rat-lar boy tik-lep a-tir. Pre-zi-dent mek-te-bi sa-lin-di. Mek-tep-te bar-liq qo-lay-liq-lar bar. Wa-ta-ni-miz jil sa-yin jay-na-maq-ta.

ja $\begin{cases} \text{ba} \\ \text{ga} \end{cases}$

je $\begin{cases} \text{lim} \\ \text{tik} \end{cases}$

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	d	j	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke				i	e	Únsiz	p	k	q	t	s						

Á á

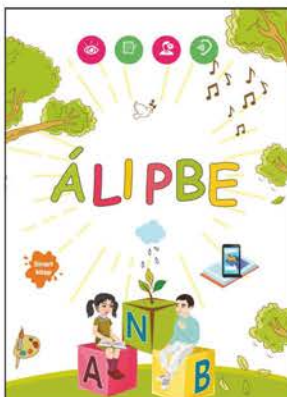
ád | áj | ká | gá | bá | dá

á-je
á-ke
dán
dáp

dá-ri
ás-ker
mák-ke
jár-dem

Á-lip-be
á-re-bek
á-ja-ğa
pát-pe-lek

Á-dil-bek
Sár-dar-bek
Sár-bi-naz
Á-ji-ni-yaz

Ámiwdárya rayoni.

Bul – Á-miw-dár-ya ra-yo-nı. Ol qub-la tá-rep-te. Ra-yon or-ta-sı-nan Á-miw-dár-ya a-ğa-dı. Dáv-let Á-miw-dár-ya-da ja-say-dı. Ra-yon o-ğa-da bay e-lat.

Ámiwdárya rayoni qay tárepte jaylasqan?
Dávlet qayda jasaydı?
Siz qaysı elattansız?

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	ǵ	d	j	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke	á			i	e	Únsiz	p	k	q	t	s						

Hh

ha | há | he | hu | hi

haq
hal
haw
ház

ha-dal
ha-wa
há-zil
há-rip

háy-yiw
hák-ke
hár-re
há-wiz

Bá-hár
Meh-ri-ban
Há-kim-bay
Há-mi-dul-la

A Á B D E F
G Ğ H X I Í
J K Q L M N
O Ó P R S T
U Ú V Y W Z
C SH CH

Allaniyaz qaharman.

Bul – Al-la-ni-yaz a-ta. Ol – mu-ǵal-lim, ha-dal,
qa-rıw-lı in-san. Jay-sız-lar-ǵa jay sa-lıp ber-di.
Mek-tep-ler qur-dı. Baǵ ja-rat-tı.
Ol – qa-har-man a-ta.

Allaniyaz ata kim?
Ol qanday insan?
Jaqsılıq degen ne?

Kitabımız «Álipbe»,
Háripti durıs jazamız,
Háriplerdi háripke,
Qosıp oqıy alamız.

sá
bá
zá

➤ hár

(X. Saparov)

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	ǵ	d	j	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke	á			i	e	Únsiz	p	k	q	t	s	h					

Ó ó

ós
só

ót
tó

ók
kó

ón
nó

ór
óp

bó
jó

óz
kóz
kók
tórt

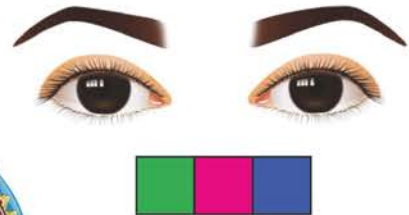
ó-zek
óz-bek
bó-rek
bó-bek

ó-ner
kór-pe
kó-mek
ó-ji-re

Óz-bek-stan
Qa-ra-ó-zek
Ó-ser-bay
Ó-mir-bay

4

Nókis qalası.

Bul - Nókis qa-la-sı. Ol - o-ğı-rı su-lıw qa-la.
Nókis-te kór-kem i-ma-rat-lar, záw-lim jay-lar
sa-lın-baq-ta.

Biz mu-zey-ler-ge ba-ra-mız. Son-day-aq, de-
ma-lıw o-ray-la-rı, te-atr-lar bar.

Nó-ki-sim, jay-nay ber!

Nókis qanday qala?
Onda neler bar?
Siz qay jerdensiz?

N	Ó	M	I
Ó	B	Z	R
K	Ó	T	E
I	S	E	K

Nókis ~~émir~~ bóteke.

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	d	j	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke	á	ó		i	e	Únsiz	p	k	q	t	s	h					

Úú

úl
úp

ús
sú

úr
jú

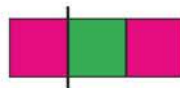
ún
bú

sút
júz
jú-zik
jú-zim

ú-ki
úl-ke
úy-rek
jú-rek

súw-ret
kúl-ki
dún-ya
búy-rek

Ús-tirt
Ú-mit
Ú-sen
Sú-lay-man

100

Ústirt.

Bul – Ús-tirt. Ol jer-de túr-li bay-lıq-lar ká-ni bar. Ol – ja-zıq da-la. A-ğam Ús-tirt ká-nin-de ju-mıs is-ley-di.

Súwret.

Túr qálemdi,
Qolğa aldım,
Aq qağazğa,
Súwret saldı.

Qulını bar,
Biye soqtım,
Botası bar,
Túye soqtım.

Qozısı bar,
Soqtım sawlıq,
Ana soqtım,
Tartqan jawlıq.

(X. Saparov)

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b		ğ	d	j	z	y	l	m	n		r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i	e	Únsiz	p		k	q	t	s	h						

Shsh

sha
ash

shá
she

sho
shó

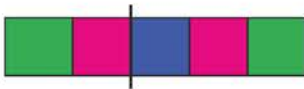
shu
shú

shi
shi

shash
shi-ye
shó-je
shó-rek

át-kón-shek
o-sha-ğan
sha-ğa-la
shó-gir-me

Shim-bay
Sho-ma-nay
Sha-ra-pat
Shiy-rin

Shağala.

Shaq-shağala, shağala,
Kóldiń boyın jağala,
Ílay suwda balıq bar,
Ala almaysañ, shağala!

Hápte kúnleri.

Dúyshembide kir juwístim,
Járdem berip anama,
Shishembide kún suwıttı,
Hesh shıqpadım dalağa.

Juma kúni kitap oqıp,
Háriplerdi bilip aldım,
Bos waqıtımda nağıs toqıp,
Ata-anamnan alğıs aldım.

Sárshembi – tuwılğan kúnım,
Ótti júdá qızıq bolıp,
Taqmaq ayttı sıńlim, inim
Qaldı júdá kewlim tolıp.

Shembide kitapxanağa,
Barıp ertek kitap aldım,
Sońınan muzey aralap,
Kórdim bárin, hayran qaldım.

Piyshembide nan jawístım,
Tústen keyin ájapama,
Keshqurın qoy bağıstım,
Mennen úlken ájagama.

Ekshembi kúni erte azanda,
Gúl dúkángá men de bardım.
Tuwılğan kúni anamızğa,
Bir buwat gúl sawğa aldım.

(Yaqıpbay Ájimov)

Dúyshembi

Shiyshembi

Sárshembi

Piyshembi

Juma

Shembi

Ekshembi

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	d	j	z	y	l	m	n	r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i		Únsiz	p	k	q	t	sh	s	h				

Ññ

añ | áñ | eñ | oñ | óñ | ñi

añ
añ-shi
qo-ñiz
do-ñiz

qoñ-si
to-ñiw
ja-ña
lán-gi

tañ-lay
mañ-lay
suñ-qar
shiñ-qo-biz

Mañ-ğit
Ke-ñes-bay
Qo-ñi-rat
Meñ-li

Qo'ni-rat rayoni.

Bul – Qo-ńi-rat ra-yo-nı. Men sol jer-de ja-say-man. Oń-ğar a-ğam te-mir jol-da is-ley-di.

Ke-ńes-bay a-ğam jo-law-shı ta-sıy-di. Ol Mań-ğit-qa qat-nay-di.

Jumbaq.

Shákirt túwe ustazlar,
Dawisina bağınar,
Demalista balalar,
Dawisin onıń sağınar.

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	ğ	d	j	z	y	l	m	n	ń	r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i		Únsiz	p	k	q	t	sh	s	h					

Gg

ga
gá

gú
úg

ge
eg

gó
gi

gáp

gúl

gúz

gú-ze

gilt

gi-lem

góz-zal

gó-je

glo-bus

ga-ze-ta

gi-ta-ra

gú-be-lek

Gúl-zar

Be-gis

Gáv-har

Jú-gi-nis

Bular neler? Olardı táriyipleń. Qanday pariқ bar?

Gúlshi qız.

Esiginiń aldına,
Gúl egedi Gúlara,
Azıq berip gúllerge,
Suw sebedi Gúlara.

Gúller menen birdey bolıp,
Oynap júrer Gúlara,
Gúl ishinde gúldey bolıp,
Jaynap júrer Gúlara.

(S. Abbazov)

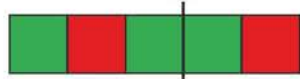
Dawıslı	Juwan	a	o	u	i	Dawıssız	Únli	b	g	g	d	j	z	y	l	m	n	ń	r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i		Únsız	p	k	q	t	sh	s	h						

Xx

xa	xo	xi
ax	xu	xi

xat	tax-ta	xiz-met	Xo-je-li
xa-bar	pax-ta	as-xa-na	Xal-qa-bad
xa-liq	ta-riyx	pa-ra-xat	Ax-met
xiz-met	xok-key	xi-mi-ya	Shax-sá-nem

Jumbaq.

Ayağı joq júredi,
Awzi joq sóleydi.

Xojeli rayoni.

Men Xo-je-li-de tu-ra-man. Ol jú-dá su-liw hám bay e-lat. Ol – ta-riy-xiy qa-la. On-da Miz-dak-xan es-te-li-gi bar. Xal-qı – miy-man-dos.

Xojeli qanday elat?
Óz elatínnıń tariyxın bileseń be?

Súwretke qarap «Kitapxanada» degen temada kishi tekst dúziń.

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	g	d	j	z	y	l	m	n	ń	r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i		Únsiz	p	k	q	t	sh	s	x	h					

Ff

fa | fo | fu | fe | fi

fakt

shkaf

fir-ma

Fa-ti-ma

film

ko-fe

for-ma

Fay-zul-la

lift

del-fin

mik-ro-fon

Fa-ri-da

farsh

fo-nar

fla-min-go

Fa-zil

Qaraqalpaq folklorı.

Fa-ti-ma ki-tap-xa-na-dan
folk-lor ki-tap al-dı. Qa-ra-
qal-paq folk-lo-rı júz tom-nan
i-ba-rat.

Fa-zıl fut-bol-ǵa qı-zı-ǵa-dı.
Fa-ti-ma folk-lor o-qıy-dı.

Jumbaqlar.

Oqıwshınıń kiyimi,
Hámmege birdey, súykimli.

Jerden bulaq atılar,
Jazda salqınlıq baǵışlar.

Ózi qanttay shireli,
Awırtadı tisińdi.

Dawıslı	Juwan	a	o	u	i	Dawıssız	Únli	b	g	ǵ	d	j	z	y	ı	m	n	ń	r	w
	Jıńışke	á	ó	ú	i	e	Únsız	p	f	k	q	t	sh	s	x	h				

Cc

ce | ci

ceх

cifr

ce-ment

kon-cert

li-cey

cir-kul

ak-ciya

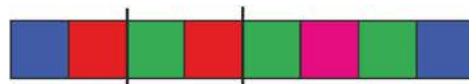
ra-ci-ya

stan-ci-ya

mo-to-cikl

a-ka-ci-ya

mi-li-ci-ya

«Cirk tamashasi» degen temada kishi tekst dúziń.

Tayanish sózler: cirk, koncert, miliciya.

Shipakerdiń keńesi.

Íssılıǵıń kóterilse,
Basıń tursa awırıp,
«Paracetamol» dári ishseń,
Keterseń tez sawalıp!

Bekkem bolsın deseńizler,
Tırnaǵıńdı, tisińdi,
«Kalciy» dári jeseńizler,
Shash ta qoyar túsiwdi.

(Jumaniyaz Óteniyazov)

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	g	ǵ	d	j	z	y	l	m	n	ń	r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i		Únsiz	p	f	k	q	t	sh	s	x	h	c			

Vv

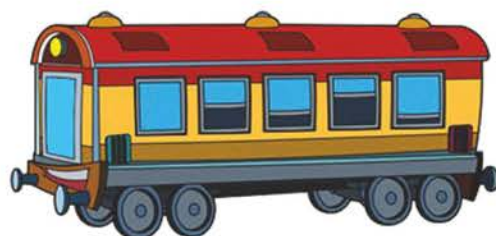
va | vo | vu | vi | ve

va-za
van-na
va-gon
vaf-li

vi-rus
vul-kan
tram-vay
vi-ta-min

vo-ley-bol
av-to-bus
ad-vo-kat
ver-tyo-lyot

Mos-kva
Ve-ne-ra
Ka-ma-lov
Mu-ra-to-vich

Vokzalda.

Pay-tax-ti-miz-da te-mir jol vok-za-lı bar. Ol jer-den bar-lıq qa-la-lar-ğa po-ezd-lar qat-nay-di. Júk va-gon-la-rı da ke-le-di. A-ğam

Mos-kva-dan kel-di. O-nı vok-zal-da kú-tip al-dıq.

ver	ze	lyot
va	to	lin
av	ta	bus
vi	to	min

za	zal
va	gon
va	vod
vok	za

Qaysı ay atlarında «v» háribi bar?

– yanvar,

– ...

Jumbaq.

Janı ayaqta,
Júregi qolda,
Júredi jolda.

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	v	g	ğ	d	j	z	y	l	m	n	ń	r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i		Únsiz	p	f	k	q	t	sh	s	x	h	c				

Chch

cha | che | chu | chi

chek
ches-nok
pe-che-nye

poch-ta
che-mo-dan
chem-pi-on

Chir-chiq
Char-taq
Char-jaw

Erkinbay — chempion!

Jer-le-si-miz Er-kin-bay
Qu-ti-ba-ev bes ret já-hán
chem-pi-o-nı. Hár sa-pa-rı
bay-ra-ğı-mız jel-bi-rep, gim-
ni-miz jań-ladı. Ol tay-boks
pe-nen shu-ğıl-lan-dı.

Jumbaqlar.

Barsañ eger dúkánğa,
Zatqa bergen pulıña,
Teńdey bolğan bahada,
Shıǵarıp berer qolıña.

Shıqsañ uzaq jollarğa,
Ishine zat salganda,
Qulpı da bar jabılar,
Gilti menen ashılar.

Dawisli	Juwan	a	o	u	i	Dawissiz	Únli	b	v	g	ǵ	d	j	z	y	l	m	n	ń	r	w
	Jińishke	á	ó	ú	i	e	Únsiz	p	f	k	q	t	sh	s	x	h	c	ch			

ALFAVIT

(baspa túri hám aytiliwi)

Баспа	Aytiliwi	Баспа	Aytiliwi
A a	<i>a</i>	N n	<i>ne</i>
Á á	<i>á</i>	Ñ ñ	<i>ñe</i>
B b	<i>be</i>	O o	<i>o</i>
D d	<i>de</i>	Ó ó	<i>ó</i>
E e	<i>e</i>	P p	<i>pe</i>
F f	<i>fe</i>	R r	<i>re</i>
G g	<i>ge</i>	S s	<i>se</i>
Ğ ğ	<i>ğa</i>	T t	<i>te</i>
H h	<i>he</i>	U u	<i>u</i>
X x	<i>xa</i>	Ú ú	<i>ú</i>
Í í	<i>í</i>	V v	<i>ve</i>
I i	<i>i</i>	W w	<i>we</i>
J j	<i>je</i>	Y y	<i>ye</i>
K k	<i>ke</i>	Z z	<i>ze</i>
Q q	<i>qa</i>	Sh sh	<i>she</i>
L l	<i>la</i>	C c	<i>ce</i>
M m	<i>me</i>	Ch ch	<i>che</i>

Jańiltpashlar.

Jońishqaliqta átshók kórdim,
Átshók jegen kók shóp kórdim.

Apam meniń kóylegime,
Jańa jaǵa saldı,
Jańa jaǵanı jańa saldı.

Aq kepter ushqısh pa,
Kók kepter ushqısh pa?
Kóp kepter ushqısh pa?
Bir kepter ushqısh pa?

Aq shaynekte kók qaqpıq,
Kók shaynekte aq qaqpıq.

Qırda qırq qırǵawıl,
Qırq qırǵawıl ishinde,
Qırq jıl qısır qalǵan,
Qızıl quyırqlı qırǵawıl.

Awıl bağı.

Awılda bar «Taza bağı»,
Alması kóp-qızıl, sarı.

Ánjiri bar jazda piser,
Ánar gúzde kózge túser.

Bağman ata saqıy júdá,
Barsa berer balalarğa.

Dámi shiyrin map-mazalı,
Dári deydi almalarđı.

Erigi kóp, gúli appaq.
Erte piser, jeyseń maqtap.

Fontaninan suw atlıgar,
Fonarlari túnde janar.

Gúller óser álwan túrli,
Gúbelekler ushar iri.

Ğumshasınan gúl ashılar,
Ğalı gilem kibi jaynar.

Háwizi bar suwğa tolğan,
Hárreleri uship qonğan.

«Xurma» da bar jiyde nağız,
«Xan qızı» bar - qızıl qońız.

Iynesi bar eken gúldiń,
Ilgegimdi ildi meniń.

Ílaqa bar háwizinde,
Íssı waqta shomıl sen de.

Júzimleri biyik óser,
Jiyde de bar gúzde piser.

Kópek iyti qorip júrer,
Kúshigi de qalmay úrer.

Qara tal bar, jasil dóngen,
Qalín ósip saya bergen.

Lala gúli erte ashılar,
Limon da bar, dári bolar.

Miywelerden jegen adam,
Maza dámin sezer mudam.

Nálsheler kóp, egin misli,
Nazbay gúli xosh iyisli.

(«N» hárip bar, «Ań»degende,
«Oń» degende, «Tań» degende).

Orağı bar bağman ata,
Ot-shóplerdi orar bárha.

Ópepek qus ala-shubar,
Ózi keler erte báhár.

Palapanın hesh kórmedim,
Pári qanday, kim biledi?

Rayxan gúl shoqtay janar,
Reńleri jaynap turar.

Sayrap turar búlbúl onda,
Sesti sonday jağar janğa.

Tasbaqa bar, jiljip júrer,
Tasi qattı, júk kóterer.

Uyası bar qurqiltaydıń,
Uslap kórip hayran qaldım.

Úrip keldi birden Jollı,
Úlken eken, tarttım qoldı.

Velosiped aydap qashtıq,
Voleybol top oynap qashtıq.

«W,www!» dep saǵal ulıǵanda,
«Wáw» dep iyti quwar sonda.

(«Y» hárip bar, «Ay»degende,
«Jay» degende, «Tay» degende).

Zooparktey qusları kóp,
Zontik kibi tutları kóp.

Cementlengen salması bar,
Cisternada suw tındırar.

Chemodanın alıp qolǵa,
Chempionlar kelgen baǵqa.

Shiye berdi baǵman «jeń» dep,
Shiyrin eken, ata, raxmet!

(Jumaniyaz Óteniyazov)

Atı «Muğallim» eken...

Ómirbektiń eń birinshi márte mektep bosaǵasınan atlap oqıp kelgen kúni eken. Endi onı apası sinaqmaqshı boladı.

- Balam, ustazıń menen tanıstıń ba?
- Tanıstım! – depti ol.
- Familiyası kim eken?
- Soraǵan joqpan!
- Atı she?
- Atı «muğallim» eken, - depti ol qısınbastan juwap berip.

(Saylawbay Jumaǵulov)

Birinshi muğallimim.

Quyashımız jaynaǵan,
Ayımız jarqıraǵan,
Saw bolıń hám kóp jasań,
Birinshi muğallimim.

Iygilikli isińiz,
Jalıqpaysız ózińiz,
Perzentim dep súyesiz,
Birinshi muğallimim.

(Shiyirin Atamuratova)

Qis.

Qis keldi. Kún suwıq. Qalıń qar jawdı. Balalar júdá quwanışlı. Olar qarbaba soqtı. Dekabr, yanvar, fevral - qis ayları. Hámme qısqa demalisqa shıqtı.

Qar.

Qar, qar – qapalaq,
Kóp jawsań da japalap,
Úrginińnen qoqrpaymız,
Qashpaymız da «apalap!»

Apam isten kelgende,
Esik aldın kórgende,
- Kim arttı? - dep tańlanıp,
Kúlip sawal bergende...

Qayta artıp taslaymız,
Artpaǵansha baspaymız,
Apam isten kelgenshe,
Úlken jumıs baslaymız.

- Biz arttıq! -dep shalqayıp,
Mardıyıp bir aytayıq.
Keyin qarda juwırıp,
Oynap-oynap qaytayıq.

(Shawdırbay Seytov)

Prezident shirshasi.

Jańa jıl aldınan
Prezidentimiz balalarğa
óz sawǵasın jiberedi.
Teatrda «Prezident
shirshasi» tamashaları
bolıp ótedi. Ertek
qaharmanları balalarğa
quwanış baǵışlaydı.
Bul zawiqlı tamashalar
olardıń yadında máńgi
saqlanadı.

Jańa jıl.

Sen kelerseń óser boyım,
Sen kelerseń óser oyım,
Sen dep alǵa qádem qoydım,
Kel jańa jıl, kel jańa jıl.

Talwaslanar boyda kúshim,
Tolisadı kelbet-pishin,
Qımbatlısań meniń ushın,
Kel jańa jıl, kel jańa jıl.

(Saǵıydulla Abbazov)

Kel, oynayiq!...

Kel, oynayiq «teppek»,
Jáne «mañlay shertpek»
«Áwelemen-dúwelemen» —
Sonı jaqsı kóremen.

Beri qara, sal qulaq,
Oynayiq ta «Ańgalaq».
«Jasırınbaq» oynayiq,
Birewmiz qurınayiq...

Ne oynawdı bilmedik,
Bir sheshimge kelmedik.

(Yaqıpbay Ájimov)

«Álipbe» menen xoshlasıw. (úzindi)

Raxmet, saǵan, «Álipbe»
 Úyrettiń bizdi háripke.
 Hár betińnen nur shashtiń,
 Kózimizdi sen ashtiń.
 Saǵasısań aqıldıń,
 Jaqsı iske shaqırdıń.
 «Ana»degen hasıl sózdiń,
 Shın mánisin sennen sezdim.
 Al atanı qádirlewdiń,
 Jol-jobasın óziń berdiń.
 Altın uǵım «Watan»degen,
 Júreklerge sińdi sennen.
 Doslıq degen ómir sáni,
 Súyedi insan júregi.
 Adamnıń baxtı miynette,
 Miynet bóler húrmetke.
 Súyseń eger elińdi,
 Bolıw kerek bilimli.
 Xızmet etseń xalqıńa,
 Dańq qosılar dańqıńa.
 Áy, ádiwli «Álipbe»m
 Barlıǵın óziń úyretken.

(Saǵıydulla Abbazov)

**Shamshetdin Abdinazimov, Jigagul Uspanova,
Xurlixan Abdijabbarova**

O'quv nashri

ALIFBE

(Qoraqalpoq tilida)

*Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
1-sinfi uchun darslik*

Redaktor: G. Pirnazarova
Xudojnigi: E. Abdikayirova
Dizayner: R. Jumaniyozova
Tex. redaktor: Sh. Turaxanov
Korrektor: S. Kadirimbetova
Verstkalawshi: Sh. Ikromova

Basiwga ruqsat etilgen waqti ____ 2021-j.
Formati 60x84 1/8. Ofset qagazi. Tip «Pragmatika» garniturası.
Ofset usilında basıldı. 10,23 shártli b/t.
11,79 esap b/t. Nusqası 14 580 dana. Buyırtpa № .

“Kolorpak” JShJ baspaxanasında basıp shıǵarıldı. Tashkent qalası,
Yunusabad rayoni, Yangishahar kóshesi, 1-A jay.

COLORPACK

Satiwga shıǵarıw qadaǵan etiledi

Respublika
ta'lim markazi

ISBN 978-9943-7297-1-1

9 789943 729711

